

Osjälvständiga brottsformer

Sandra Rohdin

Osjälvständiga brottsformer 23 kap BrB

Lagstiftare har kriminaliserat vissa gärningar som utgör förstadier till brott:

- Försök
- Förberedelse
- Stämpling

Lagstiftare har också kriminaliserat vissa gärningar som innebär att man hjälper till att begå brott eller annars medverkar till brott

- Medgärningsman
- Medverkare i form av
 - Anstiftare
 - Medhjälpare ("råd eller dåd")

Begreppet osjälvständiga brottsformer:

- Brottet klarar sig **inte självständigt**. Bygger på ett annat brott.
- Finns **olika former** av osjälvständiga brott.

Exempel

Kalle har uppsåtligen tilldelat Olle ett 10 cm långt sårskada genom att skära honom med en kniv i ansiktet.

Olle hinner backa med huvudet så att kniven missar hans ansikte

Kalle bestämmer sig för att skada Olle. Han hämtar därför en kniv och beger sig till Olles lägenhet.

Sven håller fast Olle medan Kalle skär Olle med kniven i ansiktet.

Strax innan har Olle fått kniven av Sven.

Allmänt

- Utvidgar det straffbara området

1. “Bakåt”

Försök -> Förberedelse -> Stämpling

2. “I sidled”

Medverkan till brott

Fullbordat brott

- Så snart en person uppfyller brottsrekvisiten enligt en bestämmelse (såväl objektiv som subjektiv täckning) och det inte föreligger någon ansvarsfrihetsgrund föreligger ett fullbordat brott.

Men om brottet inte är fullbordat?

Om inte fullbordat brott

- Vid sidan av fullbordade brott finns de *osjälvständiga brottsformerna*. Dessa omfattar:
 1. försök till brott
 2. förberedelse till brott
 3. stämpling till brott

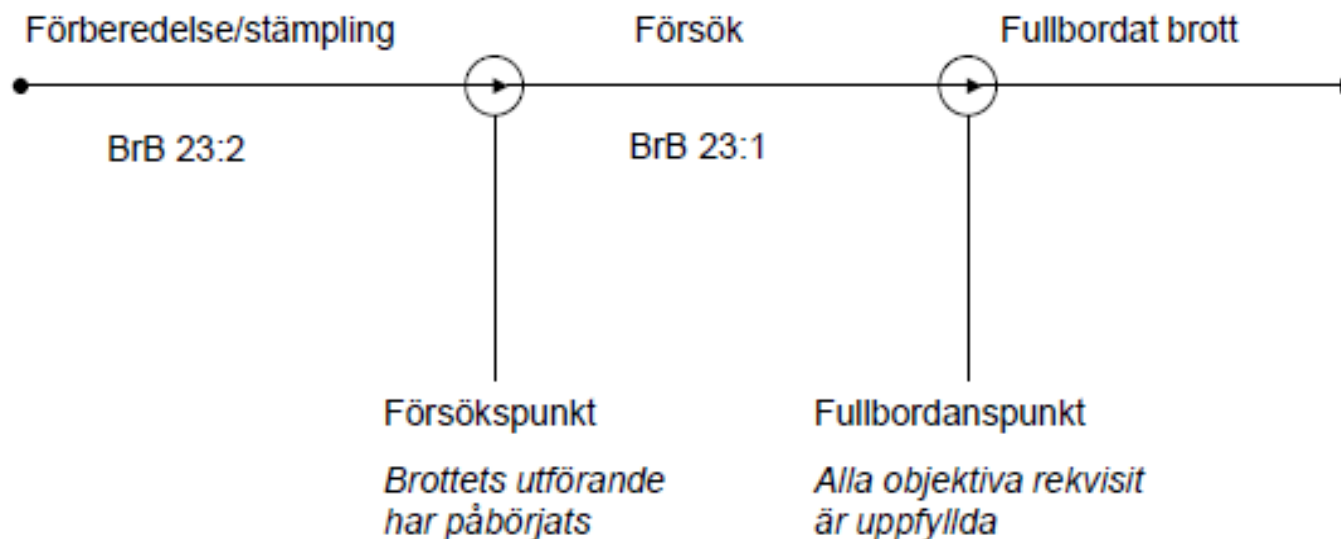
Reglering kring detta finns i 23 kap. BrB.

STÄMPLING - FÖRBEREDELSE - FÖRSÖK

Allmänt

Subjektivt: Uppsåt att utföra eller främja brott krävs

För fullbordat brott: Täckningsprincipen

FÖRSÖK

23 kap. 1 §

Har någon **påbörjat utförandet** av visst brott utan att detta kommit till fullbordan, skall han i **de fall särskilt stadgande** givits därom dömas för försök till brottet, såframt **fara förelegat** att handlingen skulle leda till brottets fullbordan eller **sådan fara endast på grund av tillfälliga omständigheter varit utesluten**.....

Försök 23:1

Fem steg

1. Pröva om brottet är **straffbelagt på försöksnivå?**
2. Pröva om gärningsmannen har **uppsåt** att föröva visst brott?
3. Pröva om utförandet av brottet **påbörjats?**
4. Pröva om brottet **inte kommit till fullbordan?**
5. Pröva om något av de alternativa **farerekvisiten** är uppfyllda?

Steg 1 – Försöksansvaret särskilt stadgat

- BrB 23:1 endast tillämplig på en brottstyp om detta särskilt anges
- Exempel: BrB 3:11, BrB 8:12, 4 § NSL (etc.)

Alltså: Vid ansvar för (exempelvis) försök till mord används således **BrB 3:1, 3:11** samt **23:1 tillsammans**

Steg 2 - Uppsåt till fullbordat brott?

- Gärningsmannen har **överskjutande** uppsåt att **fullborda** ett visst brott
- Dvs. det faktum att **något skall hända, som inte har hänt**, täcks av gärningsmannens uppsåt

Steg 3 – Försöket påbörjat?

- Försöket är påbörjat när **försökspunkten** är nådd
- Fyra **typfall** för att avgöra försökspunktens placering

- **Typfall 1** Försöket avslutat – **X skjuter Y men skottet missar**
- **Typfall 2** ”Gm håller på att göra H” – **X har tagit sig in i en bostad och ska precis börja plocka ner smycken i en väska**
- **Typfall 3** Gm har utfört förberedande led och är beredd att omedelbart förverkliga sitt uppsåt – **X har hållt ut bensin i en bil och ska precis tända på**
- **Typfall 4** Vid utförandet av en förberedande gärning som i sig är brottslig – **X har slagit ner Y till marken och ska precis muddra hans plånbok**

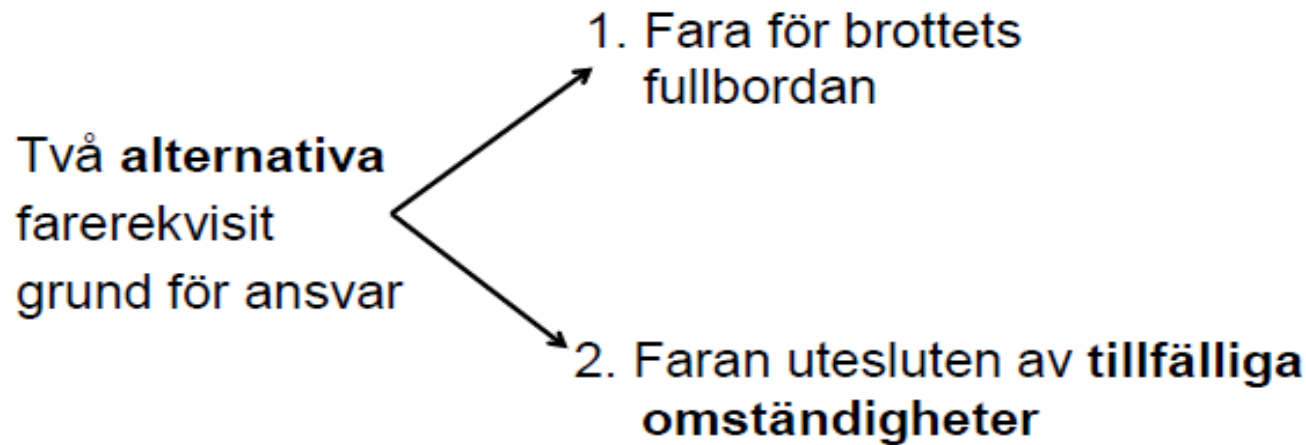

Steg 4 – Brottet ej fullbordat?

- Om brottet fullbordats döms för fullbordat brott, dvs. fullbordat brott konsumerar försök (till samma brott)
- Försök till ett grövre brott konsumerar dock i allmänhet ett fullbordat mindre grovt brott

Steg 5 – Farerekvisit?

Fara =

Konkret fara (existensiell möjlighet + plausibilitet)

Förberedelse

23 kap. 2 §

Den som, med uppsåt att utföra eller främja brott,

1. tar emot eller lämnar pengar eller annat som betalning för ett brott eller för att täcka kostnader för utförande av ett brott, eller
 2. skaffar, tillverkar, lämnar, tar emot, förvarar, transporterar, sammanställer eller tar annan liknande befattning med något som är särskilt ägnat att användas som hjälpmedel vid ett brott,
- ska i de fall det särskilt anges dömas för förberedelse till brottet, om han eller hon inte har gjort sig skyldig till fullbordat brott eller försök.

Förberedelse 23:2 1 st

- Två olika grupper av handlingar är straffbelagda som förberedelse:

Med uppsåt att utföra eller främja brott:

1. tar emot eller lämnar pengar eller annat
 - a) betalning för brott
 - b) täcka kostnaderna för brott
2. tar befattning med något som är särskilt ägnat att användas som hjälpmedel vid brott

Förberedelsehandlingen

- Beträffande punkt 1 bestraffas den som lämnar eller tar emot pengar eller annat.
- Beträffande punkt 2 straffbeläggs den som lämnar, tar emot, skaffar, tillverkar, förvarar, transporterar, sammanställer eller tar annan liknande befattning. (t ex omarbetning)

Förberedelse

- I de fall det särskilt **anges** att det är straffbart med förberedelse (*legalitetsprincipen*)
- Han eller hon **inte** gjort sig *skyldig till fullbordat brott eller försök*
- Inget ansvar: Om **faran** för att brottet skulle fullbordas **var ringa** eller om **gärningen** med hänsyn till andra omständigheter **är mindre allvarligt**.

Stämpling - 23 kap. 2 §, 2 st

.....

I de fall det särskilt anges döms för stämpling till brott. Med stämpling förstås att någon i samråd med någon annan beslutar gärningen eller att någon söker anstifta någon annan eller åtar eller erbjuder sig att utföra den.

Stämpling 23:2 2 st

Det som kännetecknar en stämplingsgärning är att gärningsmannen haft förbindelse med någon eller några personer i brottet.

Rekvisit:

- Handling: tre olika typer:
 - Någon **i samråd med annan** beslutar om gärningen
 - Någon **sökt anstifta någon** att begå brottet
 - Någon har **åtagit sig eller erbjudit sig** att utföra brottet
- i de fall det särskilt anges (*legalitetsprincipen*)
- Inget ansvar: Om **faran** för att brottet skulle fullbordas **var ringa** eller om **gärningen** med hänsyn till andra omständigheter **är mindre allvarligt**.

MEDVERKAN

Om rekvisiten inte täckts för alla utpekade?

Straffrättsligt problem:

Ett rekvisit är bara täckt för en av två utpekade personer.

Har den andra personen inte begått något brott då?

3:5 BrB

*Den som **tillfogar** en annan person kroppsskada, sjukdom eller smärta eller försätter honom eller henne i vanmakt eller något annat sådant tillstånd, döms för misshandel till*

Straffrättsligt problem:

Ex. Rekvisitet tillfoga i brottsbeskrivningen ovan är inte täckt för båda som pekats ut. Den som var arg på offret utdelade inte något slag.

Kan fler personer straffas än den som slog? Då behöver man läsa 23:4 BrB

23:4 BrB - Medverkan

*Ansvar som i denna balk är föreskrivet för viss gärning skall ådömas inte bara **den som utfört gärningen** utan även annan som främjat denna med råd eller dåd. Detsamma skall gälla beträffande i annan lag eller författning straffbelagd gärning, för vilken fängelse är föreskrivet.*

*Den som inte är att anse som gärningsman döms, om han har förmått annan till utförandet, för **anstiftan** av brottet och annars för **medhjälp** till det.*

...

Tre aktörer:

- ☐ gärningsman
- ☐ anstiftare
- ☐ medhjälpare

Medverkansansvar

Tillämpligt på:

- Alla BrB-brott
- Alla specialstraffrättsliga brott med fängelse i straffskalan

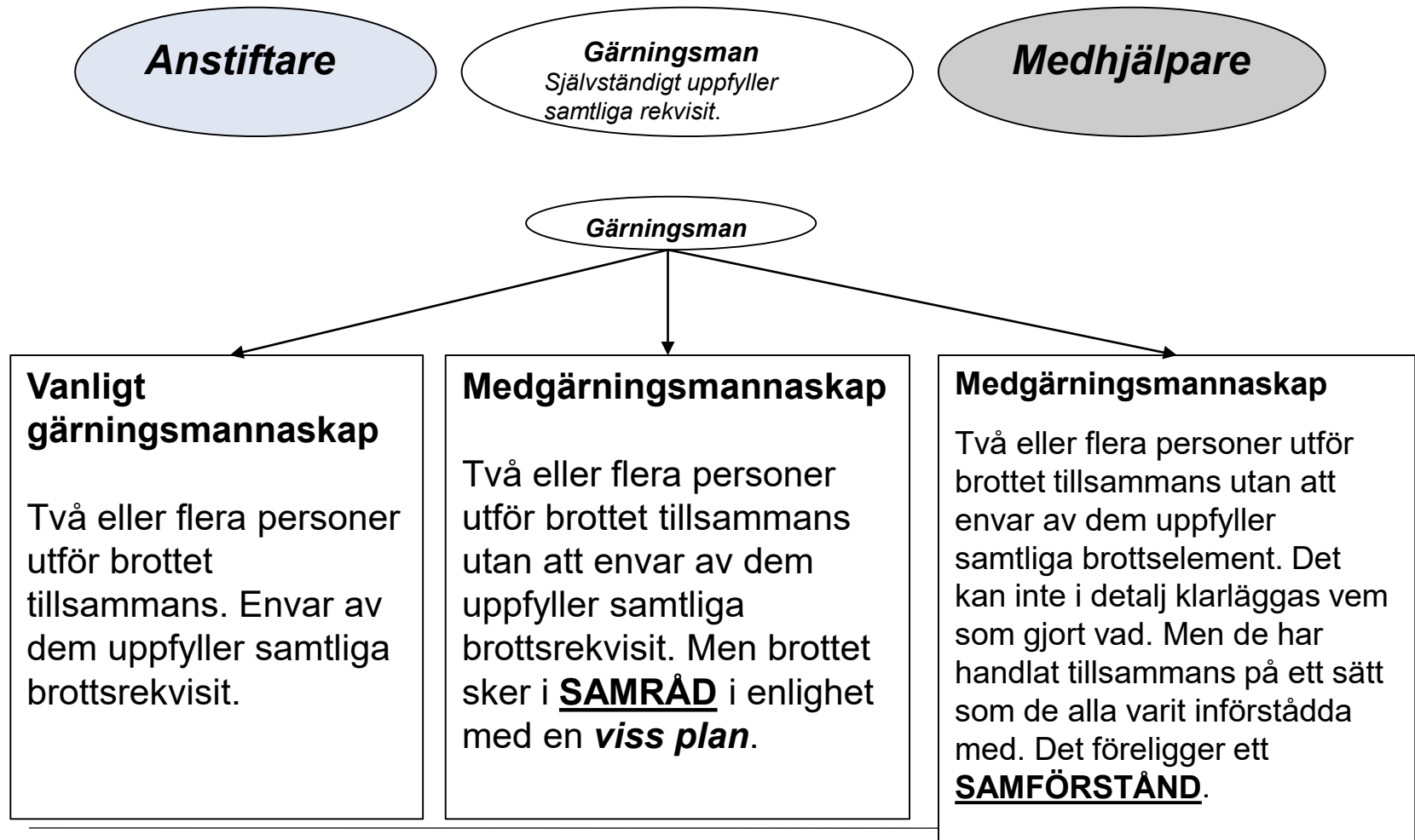
Kriminaliseringen omfattar:

- Alla fullbordade brott
- Alla osjälvständiga brott

Medverkan till brott BrB 23:4

Aktörerna

Medgärningsmannaskap

- Deltagit i gärningen på ett aktivt eller passivt sätt eller genom underlåtenhet
- Solidaritet eller sammanhållning
- Inget krav visa vem som gjort vad utan tillräckligt att
 - ✓ en brottslig följd har inträffat
 - ✓ utförts i samråd eller att man i vart fall varit införstådd med den brottsliga gärningen (tyst samförstånd).

Om inte gärningsman? Medverkan?

Anstiftare

Föreligger när en person förmått en annan person att utföra ett brott. Det förutsätter att den senare

- verkligen utför brottet
- påbörjat brottet, dvs försök eller stämpling
- och att han (gärningsmannen) inte redan hade bestämt sig för att göra detta.

❑ Rekvisit:

- ✓ främjat gärningen med råd eller dåd
- ✓ inte själv är att anse som gärningsman
- ✓ förmått annan till utförandet
- ✓ om gärningen är straffbelagd i brottsbalken eller i annan lag eller författning om fängelse där är föreskrivet

Ex. den som övertalar gärningsmannen att tillfoga annan smärta

Medhjälpare

Medhjälpare- föreligger när någon på annat sätt än genom anstiftan **främjat** gärningen, tex genom rådgivning eller tillhandahålla vapen.

”Medhjälpare” efter att brottet helt avslutats – ej medhjälpsansvar. Kan dock vara häleri eller skyddande av brottsling.

☐ Rekvisit:

- ✓ främjat gärningen med råd eller dåd
- ✓ inte själv är att anse som gärningsman
- ✓ inte förmått annan till utförandet
- ✓ om gärningen är straffbelagd i brottsbalken eller i annan lag eller författning om fängelse där är föreskrivet

Ex. den som ger gärningsmannen ett tillhygge att använda för att tillfoga annan smärta.

23:6 BrB - osjälvständig brottsform i form av underlåtelse

- **Underlåtenhet att avslöja brott**

Krävs att det är särskilt föreskrivet. T ex 3:11 BrB. Vissa särskilt allvarliga brott. Vid förestående eller pågående brott. Om avslöjandet kan ske utan fara för en själv eller annan.

- **Underlåtenhet att förhindra brott**

Förälder, annan uppfostrare eller förmyndare som underlåter att hindra ”deras” barn från att begå brott. Om förhindrandet kan ske utan fara för en själv eller annan.

